

מראה מקומות- עניני הלכה

‘במות דף ט’

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

לרין גרוץ בענייני נגינה גרוס ע"ה
by Mr. & Mrs. Dany Gross

www.dafaweek.org

507-DAF-WEEK

info@dafaweek.org

בענין לעשות דבר עבירה בעת האונס מהו דינו

- **שו"ת עונג יו"ט ח"א קכא'**
  - **תד"ה והרי יבמות ט.**
  - **שיעורי תורה לרופאים ח"ג רנג'**
  - **מנחת שלמה תנינא רנג'**
  - **רמ"א יו"ד פא' ז'**
  - **ש"ך שם ס"ק כה**
  - **ט"ז שם ס"ק יב'**
  - **שו"ת להורות נתן ח"ט קונ' וחי בהם פרק ד' סימן ב' ס"ק ג'**
  - **ארחות יושר עמ' מו'**
  -
- **בעונג יו"ט חקר מהו דינו אם איש ואשה האסורים זל"ז והיו ביאה באופן אונס (ושלא באופן יהרוג ואל יעבור ע"ש) אם הדין הוא שנעשו בניהם ממזרים. והביא ראיה מתד"ה והרי שלפי ר"ע דאיסור לאו עושה ממזר אכן באופן עשה דוחה ל"ת אין כאן עשיית ממזר. ועיין בשיעורי תורה לרופאים שמדמים זה להזרעה מלאכתית מאיש אחר שאין הוולד נחשב כממזר (הגם שהביא חולקים שם ג"כ) כיון שאין כאן ביאת איסור. אכן במנחת שלמה האריך הרבה בהענין (ולא הובא הכל כאן) ונקט שאכן הוולד נחשב ממזר.**
- **וגם חקר שם עוד בענין הזרעה מלאכתית אפשר שהוי כיוצא דופן שאין נמולים אותו בשבת. וגם חקר (אות ב') מהו דינו אם מת האיש אחר שנתן זרע קודם שקלט אם דינו כממזר (לשיטתו שנחשב ממזר).**
- **וע"ד הנ"ל יש להביא את המח' אם נאנס לאכול דברים טמאים מהו דינו. הרמ"א הביא שלא לינק תינוק מעכו"ם ואפילו מינקת ישראלית לא תאכל דברים אסורים וגם התינוק לא יאכל דברים אסורים שיש כאן טמטום הלב. ומשמעות הש"ך והט"ז שם הוא שאע"פ שיש כאן צורך ופקו"נ להאשה אפ"ה יש כאן טמטום. וכן הוכיח בשו"ת להורות נתן. אכן בארחות יושר הבוא שזכות המצוה תגין עליו ע"ש.**

חלל עבודתו כעירה כ"ו שלא טרע לכי לא איכסח לן בנתערב ססק חלל. ומדערין סתמא דהש"ס הכי משנה דזין חילוק נבי סתל כהנה בין סתל ממזרות לסתל חללות :

ירוש' להסתק נהא דק"ל גבי ממזר דממזר ודלוי לא יבוא בקבל סא ממזר ססק יבוא בקבל וחדיה לט רחמנא

בסתל ממזרות שסתק סוי יתיר נעור וסמ"ג סרשב"א ז"ל נחשו דחף דכל ססיקא דאורייתא לחומרא לרעה כל סרשמיני

אבל באיסור ממזרות סוא לקולא. אס רק סוא לשגין לבוא בקבל לעבודה וזי דילמא לגמרי שרי רחמנא ססק ממזרות חף

לשגין עבודה אס סוא בן ססן דליה ב"י סלל דין ממזרות. ומדברי סר"י סרשמי וסרשב"א ז"ל סל"ל עוכח דחף אס לא

טרע ססולו מ"מ י"ט ב דין ממזרות לשגין סתל ססאס ורק לשגין לבא בקבל חדיה לן רחמנא סך קולא ולא לשגין עבודה

דאס נימא דנס לשגין סתל ססאס מכשירין לגמרי ממזר ססק. אי"ב לא סוי מקמי מירי דאס אינערין קרא משום דה"ל דחיישינן

דילמא לוא אביו סוא חנינה אמו ע"ס ססן וי"ט לו דין ססן כיון סלא טרע ססולו דלא גרע מססק ממזר דיש ב דין ססאס

ואסור לקמחא לבטל אמו דלאו אביו סוא. אי"ז דלא ססוי סא דש"י רחמנא ססק ממזר אלא לבוא לקבל אבל לסביר עבודה

אס ססן סוא לא מסיי. וסעיר מקדס סר"י וסרשב"א ז"ל ליעמא ממז' אשילי אס בן ססן סוא כיון דש"י ממזר אין ב דין

ססאס חף דלא טרע לט ססאס ממזר ודווקא אס עבד עבודה כעירה כ"ו סלא טרע ססולו כמו ססאס דש"י ססול

ממזרות לסתל חללות דרבי קרא לסביר כדיעבד עבודה אבל ממזרות י"ט חף דלא טרע ססולו. דלא מכשירין ססק ממזר

אלא לבוא בקבל אבל לא לשגין עבודה אס בן ססן סוא וי"ט כזס :

שוב רחמי נחשו סרשב"א ז"ל (סימן א"ף ר"ח) שסאל ע"ז כסן כסא על סעודה אס רשאי סולד לאכול כסרותה.

וסגיב דאסור לאכול כסרותה אשילו בנתערב מביאס רחמיני מדאזרינן סכל מודיס כסא כל חייבי כריתות ססולד פגום מק"ץ

מאלמנא לסב"ג שאין איסורא שיה ככל וכנה פגום ו באיסורא שיה ככל ח"ד סגנה פגום וסרין מה לאלמנא לסב"ג ססן סיה

עלמנא מתחלת ס"ג כיון דכס עלי' עסאס זונה עי"ס כ"ס סחולין ולי"ב מיקרי פגום לססאס. ואספ"ק למזר דווקא לר"י דלא סוי

ממזר מח"כ לסכי סוי פגום אבל לרכנן דק"ל טוח"י דש"י ממזר לא סוי פגום דכל סיהא דאיכס ממזרות לא מיתסס איסור חללות

כסאי וולד וק"ל :

ס' אסאס רכס (דף ק"ז) אזרינן כסאס סאך כסלס למדסי' סולד ממזר מדאורייתא לן ססאי חף ססוי שייסס שנגיס

ויסח ססולדא כ"ד. מ"מ ססס גס סולדא כ"ד ס"י כסעסח מ"י ססד סססיד על כסלס ססח. אבל סכי ססוי שייסס

אטסיס וססולדא קא עבדי מולן סיהא סולד ממזר. ואין לבכ"ז רח"י ססא דזיחא ניכומה (דף כ"ב) וזיבי על מכח

וסל קללו וסרין סה"ס אר"י סאן וססיה כסמך לא סולד ומסיי כסעסח ססוכס. וחס נימא דחס כס על סעודה

וסייס סוי אטסיס סוס סולד ממזר לקמי דמייירי כס"ג דסולד סוס ממזר ומ"מ אביו יסרל כסר סוא דש"י אטס

כסעסח מעסח דלאו רח"ס סוא דכלל סכי סה"ס מסיי לה ספיר כסעסח ססוכס וס"ל דש"י יוכל לחקמי כס"ג. חדע

דמכ"ף אין רח"י דסא אשילו אס נימא דסיכא דסיסס אטסיס אין סולד ממזר אכתי סוי מ"י לחקמי סס"י סוא אטס וסיכ

מזידס דמקרי טרסח מעסח סמך ומ"מ סולד ממזר. אי"ז דעריסח מיינה מסיי כסעסח ססוכס :

ולכאורה י"ט לבכ"ז רח"ס ססא דאזרינן כס"י (דף כ"ד) נעבד כסאס אסור וקאמר רמב"מ ס"ד

נעבד כסאס כגון סאטסוכו סטמ"ו וסססססס (לבססח דיד' וסרין ר"ו אטס רחמנא ססרי' דסוכי ולעסרס לא סעסס דבר

ומסיי רכס סכל סוי ככלל לא סעבדס כססרס לך סססוכו וזי כסס לא סיימח כסס יסל אטס סוד כסר רחמנא ולא סחללו

אח סס קרש"י דאשילו וכו' סא כ"ד סא כסעסח לא כסרססיה וסירש ססוכס' סס דר"י ס"י סכור כיון ססוא אטס חף

סמחייב למסור עמנו מכל מק"ס כיון ססססור מסייח אין כסעבד נאסר כססססססס ורנ"א מסיק דסולד וכסרססיה חייב

למסור עמנו סטמ"ו קרינ"ב כ"י פ"ס כדכריסס ז"ל וס"כ לא סליגי ר"ו ורנ"א אלא סיהא דמחייב למסור עמנו דססס

סוכר כסא דמקרי נעבד סולד דמחייב למסור עמנו. אבל סכי דזינו מחייב למסור עמנו לט"ס לא מקרי נעבד אלמנא

סיהא דרשאי לעבור לא נקבע כסך כסס"ז דין נעבד ככל דאיסור נעבד כסקע כדבר ססוכין אצרו סולד כסעסח ססוכד וחס

ססוכד ס"י אסור להסססססס נמך כסעבד כס איסור על נעבד וחס ססוכד ס"י מוסר להסססססס לא נקבע כסעבד שס כס

איסור. וזי אסר לאסור דסעסס ססס דנכסס לא מיקרי נעבד משום דכיון ססוא כסאס סכי לא קבלו סליו ללסול כלל לסכי

לא מיקרי נעבד ד"ז דש"י לרנ"א כסרססיה מקרי נעבד חף סס"י כסאס ולא קיבלו סליו כסלס כלל דסא אטס ס"י וס"ס

כסעסח סולד ומוסר לעסח כן לכסחילס לא מיקרי נעבד ולי"ב פ"כ דסיק סעסס דכיון דכסעסח סרי להסססססס לא מיקרי

נעבד ולי"ב ס"ס ססא כסמזרות חודל"י נמי דכס ממזרות סכולד סליח כסח איסור ש"ס כסאי כ"סא דסרי ססוכס' ניכומה

(דף כ"ו) ד"ס וסרי סקע על סא דסססססס לס"ס ככל דוכסח דלר"ע ח"ל לאו כ"י חליס ויבוס נינהו וסמ"ז נימא עסח דחי

ל"ח וכן כסוניח דפ"ק דיכומה מסעס דזינערין קרא דסל"י לדחח אצרו אסס מייבוס דחי לאו קרא ס"ל דדסח עסס לל"ח

לסס ס"ל דעסח דוסח ל"ח ש"ס כסח וס"כ דזין סולד ממזר כסכ"ב פ"י כ"יח דחיס עסס לל"ח. דחי סוי סולד

ממזר אין סכר"ס סיהא דרין סיהא מוסר לייבוס ויסא סולד ממזר לכרבוה ממזריס ח"ו כיון דסל"ח נדח"ס אין סולד ממזר

דכסחיר"ס קא עבדי וכוין דאיסור ממזרות סליח כסח איסור סיהא אסר למזר דכמו דכסעבד סיהא סס"י מוסר להסססססס

ממזר אטס אין כסן נעבד ככל ס"ג לשגין ממזרות כיון ססססח לעבור על איסור אין כסן ממזרות. ס"מ גר"ס לי

דלאו רח"י סוא דססס כל סס"י מוסר לעסח להסססססס לא מיקרי קיבל סליו אדוט"ס כל סס"י. וס"ל דכסרססיה מיקרי

נעבד חף סס"י כסאס סוא מסס דכיון דסמולח ססורס לר"ך למסור עמנו למיחס ולא להסססססס. ח"כ כססססססס לה

מסיי יר"ח מייח"ס סרי. ספיר מסייו עבדות ד' מוסס סמולד סליו וססססססס לה וסרי עבדס וסס"ס לה ע"ד מ"ס סל"ח ססרס

ולא

סימן קבא

נסתפקתי כסא דכסח סרמכ"ס ז"ל (כסמ"ו סכלכות ח"ב) כסח על ססיריות בין כסעג בין כסאס

סולד ממזר. וסוא מוס"ס כסנינ"ס (דף י' ס"ל) דמוקף כרייתא דסכ"מ דאזר משוח לא יוכל לחקן ז"ס כסח על

סערוס וסולד ממזר ממזר דמייירי כסאס דלא נאסרס על כעלה ולסכי לא מקרי משוח לא יוכל לחקן רק משום ססולד

ממזר ולא משום ססאסרס על כעלה סרי ש"ס כסאס סולד ממזר. עכ"ז י"ט להסססססס דססס סא מייירי ססכול ס"י מזיד

רק ססאי סיהא אטס"ס אבל סיהא ססייסס סוי אטסיס וזלו סוי אחי קמן לאמלכי סייט מוריס לסס סאסס מחייבוס

למסור עמנו למיחס ע"ז כמו לר"י כס"י (דף כ"ז) דסכ"ר דחף כ"יניו סריות כ"ינינ"ס יעבור ולי יסר. וכן לר"ך סכי

דלא עבד מעסח ד"כ יעבור ולא יסר. כמ"ס ססוכס' ניכומה כר"ס ססא על נימחו אי סוס סולד ממזר אס לא. וחף דכיכומה

סימן רנג

החששות בהזרעה מלאכותית מתורם זר

בס"ד מרחשון תשל"ח

לכבוד הרב ... שליט"א

א. אשת איש שהזריקו ברחמה זרע מאדם זר, האם נאסרה לבעלה? והאם הוולד ממזר?

ב. האם מותר לכתחילה להזריק באשה זרע מאדם זר יהודי או מגוי?

ג. האם חייבת אשה לקבל רשות בעלה להזרעה מלאכותית?

בברכה ד"ר...

תשובה לשאלה א

נברר ראשית האם ה"ביאה" של אדם זר היא האוסרת אשה לבעלה, או האם די בהפריית אשה מזרע אדם זר, אף ללא ביאה כדי לאסרה על בעלה. אותה שאלה יש גם לשאול לגבי הנוולד: האם הביאה האסורה, היא העושה את הוולד ממזר, או שהפריית אשת איש מזרע אדם זר, ערכוביא זו דיה כדי לעשות את הוולד ממזר.

והנה הפרי מגדים (כפתיחה הכוללת, או"ח ח"כ אות ז) הסתפק בשוטה הבא על אשת איש, האם הוולד ממזר, שאולי דומה הוא לנכרי, מאחר ואין קידושין תופסים בו. והחלקת יואב חולק עליו ומוכיח שהוולד ממזר, ולכאורה מוכח שאף ללא "ביאה אסורה" הוולד ממזר. אך יש לדחות ראיה זו, היות וביאת שוטה היא "ביאה אסורה", אלא שאין השוטה בר עונשין, ולכן הוולד ממזר. אבל בהפריית אשה מזרע זר ללא ביאה כלל, לא שמענו עדיין שהוולד ממזר.

פתרון השאלה נמצא לכאורה במשנה למלך (פט"ו מהלכות אישות ה"ד) שכתב: אשת איש שנתעברה באמבטיה מזרע של אדם זר, לא נאסרה לבעלה, משום שביאה אסורה היא האוסרת אשה לבעלה, וזרע שנקלט ברחמה ללא ביאה אסורה, אינו אוסרה. ראיה לכך מדברי הרבינו פרץ שהביא הב"ח (יור"ד סימן קצה) וזה לשונו: נשאל רבינו פרץ, למה אשה נדה יכולה לשכב על סדיני בעלה, ונוהרת מסדינים ששכב עליהם איש אחר פן תתעבר משכבת זרע של אחר, ולמה אינה חוששת פן תתעבר בנדתה משכבת זרע של בעלה ויהיה הוולד בן נדה? והשיב שכיון שאין כאן ביאת איסור, הוולד כשר לגמרי אפילו תתעבר מזרע של אדם זר, כי הרי "בן-סירא"¹ כשר היה, אלא ששכבת זרע

ותעברה
באמבטיה
מזרע זר לא
נאסרה לבעלה

של אחר קפדינן על "הבחנה", כלומר להבחין בוודאות מה מקור הילד, שהרי אסור לאשה אלמנה או גרושה להינשא בתוך שלשה חדשים מיום גירושה או מיום מיתת בעלה, דחיישינן שמא מעוברת היא, וכאשר תלד לא נדע של מי הוולד, של הבעל הראשון או הבעל השנין גזירה שמא ישא אחותו מאביו.

והנה נפשטו לנו שני הספיקות:

א. אשת איש שנתעברה מזרע אדם זר, אינה נאסרת לבעלה, שהרי כל החשש בשכיבה על סדינים ששכב עליהם אדם זר, הוא מחמת חשש "הבחנה", אבל האשה אינה נאסרת לבעלה.

אִסוּר אֶתְּ

ב. הוולד כשר, שהרי בן-סירא כשר היה, וגם רבינו פרץ לא אסר את השכיבה על סדינים ששכב עליהם איש זר, מטעם שהוולד יהיה ממזר, אלא מחשש "הבחנה". לפי זה יש להוכיח לכאורה שאשת איש שקבלה זרע מאדם זר באמצעות "הזרעה מלאכותית" לא נאסרה לבעלה והוולד יהיה כשר.

אלא שישנן שיטות הסוברות, שאין לדמות הזרעה מלאכותית ל"עיברה באמבטיה", או לשכיבה על גבי סדין של אדם זר, משום שבעל הזרע והאשה שנתעברה מאותו זרע, לא נתכוונו מעולם להפרות את האשה. לא כן בהזרעה מלאכותית, שתורם הזרע והאשה נתכוונו שניהם לשם הפרייה, בזה יתכן שהאשה תיאסר לבעלה כדין סוטה. ובפרט שהתורה כתבה "לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה" (ויקרא יח, כ), ויעוין שם בדברי הרמב"ן שכתב וזה לשונו: "... ואפשר שאמר 'לזרע' להזכיר טעם האיסור, כי לא יוודע הזרע למי הוא, ויבואו מזה תועבות גדולות ורעות לשניהם. ולא הזכיר זה בעונש, כי אפילו הערה בה ולא הוציא זרע יתחייב, ולכך אמר [בסוטה], ושכב איש אותה שכבת זרע, כי בעבור הזרע תהיה קנאתו", עכ"ל.

טעם האיסור בעיברה באמבטיה אף שאין כוונה להפריה

מבואר בדבריו, שעיקר האיסור הוא הזרע הזר שהוכנס לרחמה, אף שהביאה עצמה בלי זרע גם מחייבת את העונש. הטעם הוא משום שברוב המקרים, גוררת הביאה לידי הוצאת זרע, ולכן לא חלקה תורה ואסרה את כל הביאות הראויות להוציא זרע, [כן ביארו כמה אחרונים]. לפי דברים אלו, בהזרעה מלאכותית, האשה אסורה לבעלה מחמת הזרע הזר שנכנס לרחמה, והוולד ממזר. וזוהי שיטת הגאון מסאטמר זי"ע.

לעומת זאת הוכיח השרידי אש (ח"ג סימן ו) מדברי הרמב"ם שכתב בפירוש המשניות (סנהדרין פ"ז משנה ד): "שאיין לשכבת זרע... להוסיף או לגרוע איסור, והעיקר תלוי בהכנסת העטרה". משמע שרק הביאה אוסרת ולא שכבת הזרע. וגם הוסיף ראייה לשיטה זו, שרק הביאה היא האוסרת, מסוגית הגמרא ביבמות

טעם ההיתר, מעשה הביאה אוסר ולא קליטת הזרע

הוא רק אות וסימן לדעת שהם ב' מינים אפשר דאף בכה"ג הבנים ממזרים ויש פנים לכאן ולכאן. וכמו כן נראה לענין משמש באבר מת שלפ"ד רופאי זמננו נשתנה הטבע ואפשר להתעבר גם מביאת שחוף, דלפי דברינו נראה דאע"ג שהמשמש מת בעריות פטור אפי"ה הולד ממזר, אך אם נאמר דבהזרעה מלאכותית הולד כשר, נראה דגם כאן הולד כשר וצ"ע.

והזינן נמי במל"מ פט"ו מאישות ה"ד שכתב דא"א לאשה להתעבר ע"י אמבטי כיון דמבואר שגם העראה ממעטינן בשפחה חרופה משום דכתיב שכבת זרע ואין אשה מתעברת מהעראה עיי"ש, אולם פשוט הוא וכן כתב הערוך לנר ביבמות י"ב והחזו"א באבה"ע סוף סי' ס"ב דאף שיכולין שפיר להתעבר בצד רחוק גם מהעראה גרידא, אפי"ה אין זה קרוי עיבור ע"י שכיבה כדרך כל אדם אלא מה שהזרע נקלט בה אח"כ דומה לקליטת זרע מאמבטי ולכן אין אותה השכיבה קרויה בשם שכבת זרע, ומעתה אם נאמר דבהזרעה מלאכותית אין הולד ממזר מסתבר דכמו כן אם נתעברה ע"י העראה אע"ג שחייב על ביאתו כרת, מ"מ כמה שמוציא זרעו לאותו מקום והיא מתעברת אח"כ ממנו לא הוי כלל מחמת ביאתו אלא חשיב כנתעברה באמבטי [והרי זה דומה למשמש בנרתיק או דש מבפנים וזורה בחוף שאף אם יקח אח"כ את הזרע ויכניסו לתוך רחמה חשיב נמי כהזרעה מלאכותית אע"פ שהזרע יצא ממנו תחלה באיסור כרת] ואין זה מתקבל כלל על הדעת, וכמו"כ נלענ"ד דמי שבא על ערוה דרך שפופרת תחובה באותו מקום דאף אם נאמר דבכה"ג שאין הבשר מורגש כלל ולא היו כלל לבשר אחד קיל טפי מבא עליה דרך סדין (ראה אחיעזר ח"ג סי' כ"ד) וליכא כרת, אפי"ה נראה דהולד הנוצר מהרכבה זרה זו הוי שפיר ממזר.

ואף שידוע אני דמכח קושיות ופירוקים א"א לברר הלכה חמורה זו, מ"מ כל כוונתי רק לומר דלדעת התוס' קרוב לודאי שהולד ממזר וממילא א"א לסמוך לקולא על דברי הר"ר פרץ ז"ל, ועל רוב הראיות שראיתי בספרים להוכיח מהש"ס שלא נתנו ציור זה של נתעברה באמבטי, נראה פשוט שלא רצו להזכירו מפני שאינו שכיח כלל, עד כדי כך שהר"ח במס' חגיגה ט"ז ע"א קרי ליה "מעשה נסים" ואין מזכירין מעשה נסים, אך מסתפקנא לפי מה שהר"ח סובר שם דבנתעברה באמבטי אינה טמאה לידה מפני שאין אני קורא בה אשה כי תזריע, דלפ"ז בן הנולד ע"י הזרעה מלאכותית לא יהא נמול לשמונה בשבת, דהא ביוצא דופן מספקינן בגמ' שבת קל"ה דלמא כל שאין אמו טמאה לידה אין נמול לשמונה וקיי"ל להלכה ביו"ד סי' רס"ו סעיף י' דלא מהלינן ליה בשבת, ומעתה אם נאמר שעיקר טעמו הוא משום דהו"ל מעשה נסים אין זה שייך כלל להזרעה מלאכותית שהוא דבר טבעי ולא הוי כלל בגדר נס, אך בעניי אין אני מבין יפה דמהיכ"ת נימא דמכח זה שאינו

מצוי כלל והוא קרוב לנס שלא תהא אמו טמאה לידה, ולכן יותר מסתבר לומר דעיקר טעמו של הר"ח - שכל דבריו דברי קבלה - הוא משום דכל שהאשה אינה מסייעת להזרעת הבעל אין אני קורא בה אשה כי תזריע וגם מפני שאין זה דרך הזורעים, וכיון שכן הרי גם בהזרעה מלאכותית אין האשה מסייעת להזרעתו וגם לא הוי כדרך הזורעים, ואפשר דלא מהלינן ליה בשבת וצ"ע.

ב

לפי מה שכתבנו דהענין של ממזרות לא תלוי כלל בביאת איסור אלא בזה שהולד מורכב ונוצר משני גופים מחולקים דלא תפסי בהו קדושינן ואסורה עליו משום ערוה, יש לחקור במי שהזריק זרע לתוך אשה שהיא אשת איש אבל עד שהזרע נקלט מת בעלה והרי היא פנויה, מי אזלינן בתר תחלת ההזרעה שהיתה אשת איש והולד ממזר, או אפשר דכמו שבזרעים ובעץ השדה לענין ערלה וכדומה [רק לגבי מעשה הזרע לענין שבת וכלאים הוא דסגי בזריעה בלבד] הולכין רק אחר שעת הקליטה ולא אחר תחלת הזריעה והנטיעה, כך נאמר ג"כ בזרע האדם דכל זמן שהזרע לא נקלט כמאן דמנח בכדא דמי וצריכים לילך רק אחר שעת הקליטה, וקל וחומר הוא מזרעים שהזריעה היא ממש במקום הקליטה ולא מחוסר כלל שום הולכה, ואילו בנ"ד הזרע נופל קצת יותר רחוק ממקום שהשמש דש היינו סמוך לצואר הרחם, ואין הקליטה מתחלת אלא לאחר שהזרע נכנס לצנור המוביל מהרחם לשחלה - מקום שהביצים של האשה נוצרות שם - וכיון שכן מ"ט לא נאמר דכל הזמן שלפני הקליטה כמאן דשדיין בכדא דמי.

והנה בנו"ב בחאה"ע סי' ס"ט הביא קושיא חמורה דאיך אשה מתיבמת תיכף אחרי ג' חדשים מיום המיתה דלמא לא נקלט זרע עד יום ג' ועדיין לא שלמו ג' חדשים שלמים מזמן עיבורה ונמצא פוגע בספק אשת אח והי' לו להמתין עוד ג' ימים שרק אז ניכר עוברת [ועיין בתשו' רע"א סי' פ"ט וצ" שהביא מבעל חור"ד די"ל שרוב הנקלטים קלטי ביום אחד, אולם הרע"א שם וכן בדו"ח ליבמות מ"א ע"א השיג עליו והוכיח נגד זה מהתוס' והרשב"א, וכן כתב נמי הסדרי טהרה בסי' קצ"ו ס"ק מ"ז ועיין גם בשו"מ ח"ג סי' קמ"ט], והעלה משום כך חדוש גדול דכיון שלא קלטה הזרע קודם מיתת בעלה אף שקלטה אחר מיתה ובנו הוא לכל דבר, מ"מ לענין יבום כבר קרינן ביה ובן אין לו בשעת מיתה ובת יבום היא אף אם תלד אח"כ בן, ומעתה כיון דהאי גאון ז"ל סובר כן גבי יבום דאע"ג דכתיב אין לו ודרשינן עיין עליו אפי"ה אמרינן דכל זמן שהזרע לא נקלט לאו כלום הוא, מסתבר דה"ה נמי בנד"ד צריכים לילך רק אחר שעת הקליטה ולא אחר שעת הכנסת הזרע לתוך הרחם, ולא סברא הוא כלל לומר דאף שהקליטה הוא העיקר אפי"ה היא נגדרת אחר המצב שהי' בתחלת ההזרעה.

באר הגורף עם ציונים מהש"ך

כו. רמב"ם ס"ס פסק"ג דין ה' וכנס הב"י [עמוד קלה סוף ד"ה ומ"ש אל] וסברת הוא אלל איני יודע מהיכן למד הכי כן:

(*) הגריכה לך מחמת חולו, ש"ך [ס"ק סה] י"ד: כו. גמרא בכורות דף (ף) [ע"ג]:

כה. טור [עמוד קלה] בשם סמ"ג [ואין קבל מה ג; הוה מיימיו מחללות אסורות ג אות א; מרדכי ב"ה רמז מרדכי בשם הר"א מתיק גדולת השלם סימן טט]:

(*) [כ"ז] חף על גב דהש"ך דעלמו לאיפסס אסור לכולי עלמא, שאני רגלי דבורים דעממות בעלמא נינהו, מוספות בעבודה וזה דף ס"ט [ש"א ד"ה ההוא; י"ד שם ג' ד"ה ההוא אימרוטי; ר"ש שם פ"ה סימן א; מרדכי שם רמז תמה. בשם רבינו חס:]

כז. רמב"ם [מחללות אסורות ג, פרק א] כחמה מתימין [ס"ג] ו' דמכשירין משנה ד' וכרייתא דכורות דף (ו') [ף ע"ג] דפליגא על רבי יעקב, דסתם משנה ומחלוקת דברייתא הלכה כסתם משנה. וד"ח [ספר הישר חלק החזושי סימן מקל]:

ל. הרא"ש [בכורות פ"א סימן ו] וכרבי יעקב, כיון דרבי ששת שם סבר כותיה [הלכות בכורות להמ"ד, דף א;]:

פב. א. משנה חולין דף ג"ט [ע"ג], רש"י רמב"ם פרק א' מהלכות מאכלות אסורות דין י"ד:

ג. מנימרא דרבי יצחק [שם] דף ס"ג [ע"ג]: ד. שם:

ה. מנימרא דרבי יוחנן [שם]: ו. שם [נט, אן] כמשה, ופירש רש"י [ד"ה הימים] האוזן זכפניו ומגניהו המן הקרקע כשאוכל, והמוספות דרס ס"א [ש"א ד"ה הימים] פירשו בשם ר"ם דורס ואוכל ממ"ס ואינו מחמתן לה עד שמתנו:

ציונים ר"מ"א עם ציונים מהש"ך
(י"ד) סעיף יא: (ט) ר"ן פרק אין מעמידין [עמוד וכה א, ג דבר ראשון] בשם הרשב"א [נבמות ק"ב, ח ד"ה חא]: (טו) הגהות אשר"י [עמודה זכה פ"ג סימן ו ד"ה להיחין]: (יז) הגהות שערי דורא [סימן סה אות ג] וכו' וצא כחוב ב"י [סוף המימון] על שמו:

ר"י שפתי כהן

כג ועיין באבן העזר כו'. ובספר אפי רבנני ריש דף נ"ו [שער סג דין יא] כחז בפשיטות ואם נתעברה השנה נתעברה למינוק: כד ופב"א מקום יא יניקו כו'. עיין לקמן סימן קנ"ז [סעיף א]:

כה וכן ד"ה תאב"א המינקת אפי"ו ישראלית כו'. כלומר, חף על פי שאסור לה בללו הכי לאכול דברים האסורים, מכל מקום גם בשביל המינוק לא תאכל, ופסקא מינה אם היא חולה בענין שזריך להאכילה דברים האסורים, לא ימן להזכיר המינוק לינק ממנה, אלא ישכור לו מינקת אחרת ישראלית: כו וכן התינוק בעצמו כו'. כלומר, חף על פי דקטן האוכל דברים האסורים מדרבנן אין אצוי מצווה להפרישו, וכמו שנתבאר בצ"ח סימן שמ"ג, היינו מדינא, אבל מכל מקום יפרישו מפני שמניק לו בזנותו, שמתמטס הלכ וגורס לו טעב רע: כז משום דהוי גותן טעבם פגגם. כלומר שגופי הדבורים עולמן פוגמין הדבש, ונותן טעם לפגם מותר, וכדלקמן סימן ק"ג [סעיף א] וע"ש:

פב א עוף זה התיר ר"י רבי
הוא אפי"ו חצי"ד. אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר לי רבי חכם, הכי איתא בש"ס פרק אלו טריפות [חולין] סוף דף ס"ג. וכנס מהרש"ל שם וס של שלמה פ"ג סימן קט"ו, ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן, ובפרט האידנא שאין לנו צייד אלא מסורת, ע"כ: ב והוא שיוחזק אותו צייד. כלומר, אומר רבי צייד:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

פב א עוף זה התיר ר"י רבי
הוא אפי"ו חצי"ד. אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר לי רבי חכם, הכי איתא בש"ס פרק אלו טריפות [חולין] סוף דף ס"ג. וכנס מהרש"ל שם וס של שלמה פ"ג סימן קט"ו, ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן, ובפרט האידנא שאין לנו צייד אלא מסורת, ע"כ: ב והוא שיוחזק אותו צייד. כלומר, אומר רבי צייד:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

פ"י שפתי כהן

כג ועיין באבן העזר כו'. ובספר אפי רבנני ריש דף נ"ו [שער סג דין יא] כחז בפשיטות ואם נתעברה השנה נתעברה למינוק: כד ופב"א מקום יא יניקו כו'. עיין לקמן סימן קנ"ז [סעיף א]:

כה וכן ד"ה תאב"א המינקת אפי"ו ישראלית כו'. כלומר, חף על פי שאסור לה בללו הכי לאכול דברים האסורים, מכל מקום גם בשביל המינוק לא תאכל, ופסקא מינה אם היא חולה בענין שזריך להאכילה דברים האסורים, לא ימן להזכיר המינוק לינק ממנה, אלא ישכור לו מינקת אחרת ישראלית: כו וכן התינוק בעצמו כו'. כלומר, חף על פי דקטן האוכל דברים האסורים מדרבנן אין אצוי מצווה להפרישו, וכמו שנתבאר בצ"ח סימן שמ"ג, היינו מדינא, אבל מכל מקום יפרישו מפני שמניק לו בזנותו, שמתמטס הלכ וגורס לו טעב רע: כז משום דהוי גותן טעבם פגגם. כלומר שגופי הדבורים עולמן פוגמין הדבש, ונותן טעם לפגם מותר, וכדלקמן סימן ק"ג [סעיף א] וע"ש:

פב א עוף זה התיר ר"י רבי
הוא אפי"ו חצי"ד. אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר לי רבי חכם, הכי איתא בש"ס פרק אלו טריפות [חולין] סוף דף ס"ג. וכנס מהרש"ל שם וס של שלמה פ"ג סימן קט"ו, ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן, ובפרט האידנא שאין לנו צייד אלא מסורת, ע"כ: ב והוא שיוחזק אותו צייד. כלומר, אומר רבי צייד:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

הדש דרבי טעם לפגם מותר, וכן היה נוהג פרי חדש [ס"ק מן]: (א) הצייד. כנס הש"ך [ס"ק א] אבל אינו נאמן לומר עוף זה התיר הוא לי רבי החכם. ומכל מקום אם תלמיד חכם מעיד על עוף שמקובל הוא שטהור, נאמן:

מסיב, והתם כתיב ו'השקה את האשה' (נשא ה' כ"ד), ואינעו להש"ם אם שחיה בדרך מניחה היו בגדר והשקה, דהחורה הקפידה על אורח ההשקיה. אבל באכילה איסורים, ודאי דאף אם מנץ מסיב ובלע חייב כשאכל כשיעור, כיון דעבי"פ הבלעיה היא כדרכה. ועיין פסחים (קט"ו): כרכן בסבי ובלען אף ידי מלה לא יאל, ופירש רש"ם שהרי לא היה ממש בפיו וכזרק אצן לחמת עיי"ש, והיינו משום שכרך את המלה והמרור בסבי ולא נגעו כלל בפיו גם לא בשפת הבלעיה, אבל אם צל לחוך פיו אפילו שלא כדרכה ואחר כך בלעו כדרכה, ודאי דהוי אכילה כיון דשפת הבלעיה היחה כדרכה. ועיין חולין (קג): דפליגו אם בעינן הנחת גרונו או הנחת מעיו. ועיין משנה למלך (פ"ה מייסודי החורה ה"ה) בענין אכילה שלא כדרכה, ובס' שער המלך ש.ס.

ג. ועדיין נריך לבאר הא דמאכלין אותה מתחלה מרובע עלמה ואם לא נחיישבה דעתה מאכלין אותה שומן עלמו, דמשמע דרובע קיל משומן עלמו, וקשה דהא כתב הרא"ש חולין (פ"ז סי' ל"א) בשם רבינו חס, דטעם כעיקר בשאינו מינו דאורייתא, דכיון שנתן האיסור טעם צהיתר נהפך כולו להיות איסור ולקמן עליו צהיתר כאלו הוי כולו איסור עיי"ש — ועיין בשו"ת להורות נתן (ח"ז סי' נ"ז) צ"ח — וא"כ גם ברובע לוקה כיון שיש בו טעם איסור ודינו כשומן, ומאי קילותא דרובע משומן. וש"כ ראייתו בס' חוס' יום הכפורים שעמד צדה והניח צ"ע. ועיין בהגהות יד שאלו ליר"ד (סי' פ"ט סי' א) מש"כ צ"ח. [ועיין שו"ת להורות נתן ח"ח סי' ל"ה].

ולכאורה י"ל דהא דחוצצין לה כוש, עפ"י מה שכתב בשו"ת הריב"ש (סי' פ"ה), דאע"ג דבאיסורי אכילה אסור אף טעימה וזמיתו משמע דלא אסיר מדאורייתא כמו חלי שיעור, דהא עממא דחלי שיעור משום דחזי לאיטרופי, ואין לומר כן בטעמו ולא ממשו, ועוד דאי דאורייתא כמו חלי שיעור ליבטי ברכה, אלמנה הניא (ברכות יד). מטעמה אינה לריבה ברכה, ואפילו לדעת רבינו חס ז"ל דטעם כעיקר דאורייתא, היינו באכילה גמורה, דכיון שאוכל דבר שיש לו טעם איסור דמי לאוכל עיקר האיסור, אבל נמי שאינו אוכל כלל אין הטעימה אסורה כיון שאינו אוכל גוף האיסור דהא לא חזי לאיטרופי, ואפשר דטעימה אסורה אפילו באיסורי אכילה כדי שלא יצא לבלוע מעט ואחי לידי איסורא דאורייתא, כדאמרין לניזירא סחור סחור לכרמא לא חקרבי" עכ"ל. ומטעם יש לומר דמה שאמרו דחוצצין לה כוש ברובע ומניחין לה על פיה, היינו שרק טועמת ואינה בולעת, דככהאי גוונא ליכא אף משום איסור חלי שיעור, ואם לא נחיישבה דעתה מאכלין אותה רובע אכילה ממש. ומכל מקום אין בטעם זה כדי ישוב הדעת בפירוש סוגיא זו, דא"כ אמאי סגי לרש"י לפרש דמוצתו, והו"ל לפרש דטועמת ואינה בולעת, דהא בדיחא מוכח בהריב"ש דהא דטעימה אין צה איסור דאורייתא היינו רק כשאינה בולעת. ועיין פרי מגדים יו"ד (סי' ל"ח מש"ז סק"צ) ובשו"ת כתב סופר (יו"ד סי' נ"ז) עיי"ש.

אולם נראה, עפ"י מה שכתב הרא"ש להלן (פג). בשם רבינו מאיר ז"ל, בחולה שזריך לבשר בשבת ויש לפמו נבלה, אם מותר לו לשחוט בשבת או שיאכל נבלה, וכח"כ דכיון שהחורה חורה פקוח נפש, הוי כל מלאכה שעושה בשבת בשביל חולה שיש בו סכנה כאלו עשה בחול, ויבא דאיכא חרי איסורא מאכלין אותו הקל, ושחוטתו המאכל מותר, אבל הנבלה המאכל עלמו אסור ואריה רביע עלה עכ"ל. ונריך ציבור, דנימא דכשם שאיסור שבת הותר לגבי חולה כמו כן איסור נבלה הותר לגבי חולה ותרוייכו הויין היתר גמור, ומה צ"כ דבנבלה אריה דאיסורא רביע עלה, מ"מ האי חולה מותר לו לאכול איסורא צהיתר גמור. ונראה צבונתו ז"ל, דהא אמרו (יומא לט.) ונעמתם עם עזירה ממטעמת לבו של אדם עיי"ש, וכתב הרמ"א יו"ד (סי' פ"א סי"ז) שלא ייקו תנוק ישראל מן העכו"ם אם אפשר בשראליה דחלב עכו"ם ממטעם הלב ומוליד לו טבע רע עיי"ש, וכע"ז ברש"י יצמות (קיד). עיי"ש. ומצוה דאף דאין התנוק עובר כלום מ"מ לא ייקו לו מן העכו"ם משום שמוליד טבע רע. וכמו כן בחולה שיש בו סכנה, אע"ג דהותר לו לאכול נבלה והוי ליה צהיתר גמור, מ"מ לא נסתלק ממנה טבע הרע דהא אריה דאיסורא רביע עלה, ואלו יאכל צריח חתיכה נבלה זו שאכל ממנה החולה, הרי יבא חייב מלקוח. ועל כן מוטב שיחטוב בשבת דזה הוי רק איסור אגבא, ולא יאכל נבלה דבזה איכא איסור צחפאל ויש בו עמטום הלב, וע"כ הוי שבת קיל לגבי נבלה — ועיין עוד צ"ח לקמן (עמוד קס"ט) — ומטעם נימא, דאע"ג דבצירא ליה לרבינו חס ז"ל דטעם כעיקר דאורייתא ולוקה עליו, מ"מ עמטום הלב ליכא אלא בחלק הטעם הבא מן הנבלה, אלא דגזרת הכחוב הוא דלוקה אף כשאוכל כזית טעם של איסור, אבל בחלק היתר שקיבל טעם של איסור ליכא עמטום הלב, דאף דס"ל לרבינו חס ז"ל דהיתר נהפך לאיסור, היינו שהוא לוקה על אכילה מאכל של היתר שיש בו טעם איסור כאלו המאכל עלמו הוא איסור, דהאוכל מאכל של היתר שיש בו טעם איסור לוקה — ועיין צ"ח צ"ח צ"ח להורות נתן (ח"ז סי' נ"ז) — אבל עמטום הלב ליכא אלא בחלק הטעם, ולא בחלק הממש שהוא היתר מתולדתו. ועל כן אמרו דמוטב שיאכל רובע שקיבל טעם איסור משיאכל שומן איסור עלמו, דאע"ג דלוקה גם על הטעם, מ"מ עמטום הלב ליכא צממשת הרובע אלא בטעמו, אבל כשיאכל שומן איכא עמטום הלב צממשתו של השומן, והו"ל בגדר איסור

ויותר נראה לפרש הא דחוצצין לה כוש, עפ"י מה שכתב הרא"ש צסוגיין מסוגיא דכריתות (יג). דהחירו לה לעצרה לאכול פחות פחות מכשיעור עיי"ש, ולכן אף כשסגי לה בחלי שיעור מדקדקן שהאכל לכהלה חלי שיעור קטן, דכיון דחלי שיעור אסור מן החורה נמלא דאיכא איסור בכל משהו ומשהו שהוא אוכל, ועל כן מתחלה חוצצין לה כוש ברובע ומניחין על פיה ומוללתו, שזכו הקטן שצשיעוריס, ואם לא סגי צכך מאכלין אותה חלי שיעור יותר גדול מהרובע עלמו בלא מניחה מכוש. והעיקר שרזו להשמיענו צ"ח, דגם כשמאכלין אותה חלי שיעור מדקדקן שלא להאכילה יותר מן ההכרח ליישב דעתה, דאם סגי בחלי שיעור קטן אין מאכלין חלי שיעור גדול. [ועיין לעיל עמוד קי"ב ולקמן עמוד קפ"א].

אומנתו בידו חכם ואין ירא חטא אומן ואין כלי אומנתו בידו ירא חטא ואין חכם אין זה אומן אבל כלי אומנתו בידו, וגדולה מזו אמרו בתוספתא (סוף ברכות) שאדם צריך לברך בכל יום ברוך שלא עשאני בור לפי שאין בור ירא חטא הרי כל השבח של הת"ח שלומד תורה אינו אלא שע"ז יוכל להיות ירא חטא וע"ז חייב להודות להקב"ה בפרטות שזיכהו שיכול להיות ירא חטא, ומצינו שמשנה רבנו אמר ליהושע בחר לנו אנשים של חכמה ויראת חטא כמ"ש בשמו"ר (פכ"ו).

עוד אמר ר' יוחנן (בסוטה כ"ב) למדנו יראת חטא מכתולה ובע"ז (כ"ב) יראת חטא מביאה לידי קדושה וכוונה"ק (ויקרא קמ"ה) מאן דאיהו דחיל חטאה איקרי אדם, ובכל אלו לא נזכר יראת שמים רק יראת חטא וכ"ז צריך ביאור מה הענין של יראת חטא.

אמנם הענין בזה הוא כי כבר כתבו בסה"ק כי העבירה והעונש אינן דברים נפרדים אלא העברות שהקב"ה הזהיר עליהן ברא בטבען שהן כמו סם המות לגוף ולנפש והם משחיתים והורסים ושורפין את הגוף ואת הנפש וזהו הענין שאפי' שוגג צריך כפרה כי העברה אש היא עד אבדון תאכל וכאילו אכל סם המות וחסד ה' הוא שע"י הקרבן נמחק העבירה ומצינו בפוסקים שאף באונס העברה מטמטמת לבו (אא"כ הי' מחויב לעשות כן מצד פקו"נ שאז זכות המצוה תגן עליו שלא יזיק לו) כי כך ברא הקב"ה בטבע שהעברה היא אש שורפת כמו נחש ועקרב וכמש"כ אאמו"ר זללה"ה בחיי עולם (ח"ב פ"ה) שחילול שבת הוא כמו מחלת סרטן רח"ל ואם א' יודע שאם יעשה דבר פלוני או יאכל מאכל פלוני יש חשש שיקבל מחלת סרטן ר"ל בודאי יכרח מזה בכל כחו ויתירא מאד שמא יכשל ואם ח"ו נכשל בודאי פחדו ויראתו גדול מאד.

וזהו ענין יראת חטא שזה מראה שיש לו אמונה חושית ושמרגיש שעברה הוא אש שורפת ונכמו שמספרים על הגר"א זצ"ל שבילדותו נגע בשבת בלי כונה במוקצה ונתעלף וכל מה שיראת חטאו גדולה יותר זה מראה שאומנתו גדולה יותר ויראת שמים שלו גדולה יותר וזה כל האדם, ומי שאין מתיירא מעבירה זה מראה שאין האמונה שלו שלימה